

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента

Бацуровської Ілони Вікторівни

на дисертацію **Кашиної Ганни Сергіївни**

«ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО-ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ»,

на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

В умовах імплементації національних освітньо-наукових систем до вимог світового простору освіти, науки й іноватики, вітчизняна система неперервної освіти педагогів набуває ознак відкритості, доступності, мобільності, безперервності, наскрізності, академічності, інформативності й інформаційності у забезпеченні багаторівневої підготовки впродовж життя із інформаційно-технологічним забезпеченням. Зазначені аспекти посилили проблему конкурентоспроможності педагогів природничо-гуманітарного напрямку у системі післядипломної освіти засобами інформаційно-технологічного забезпечення.

Відтак, актуальність представленого дослідження знаходиться в контексті реалізації суспільних, науково-теоретичних й практичних потреб у цілісному обґрунтуванні теоретико-методичних засад підготовки педагогів природничо-гуманітарного напрямку у системі післядипломної освіти засобами інформаційно-технологічного забезпечення. Це також підтверджується низкою визначених автором суперечностей теоретичного і методичного характеру, які, безумовно, потребують невідкладного розв'язання.

Дослідження виконано відповідно до теми зведеного плану НДР сфери освіти, науки та іноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (Державний реєстраційний № 0117U004914, 2016-2019 рр.); «Модернізація системи підвищення кваліфікації вчителів на засадах концепції «Нова українська школа» (Державний реєстраційний № 0119U002585, 2019 – 2021 рр.).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації підтверджується результатами дослідження, проведеного дисертанткою, і не викликає сумніву. Експериментальна база дослідження охоплює заклади вищої педагогічної освіти, інститути післядипломної педагогічної освіти різних регіонів України: Національного

педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Донецького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, Закарпатського інституту післядипломної педагогічної освіти, Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти», Комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», Інституту післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області, Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти», Кабінету Міністрів України.

Грунтовний аналіз наукової літератури, глибоке усвідомлення суперечностей та проблеми, яку вони породжують, дало дисертантці змогу коректно визначити науковий апарат дослідження. Зокрема, його предмет логічно узгоджується з об'єктом і метою; чітко сформульовано гіпотезу й завдання дисертації, що уможливило оптимальне визначення загальної стратегії дослідницького пошуку.

Найбільш суттєвими результатами дослідження, що містять новизну вважаємо:

- обґрунтовані теоретико-методологічні засади;
- диференціацію професійного навчально-методичного матеріалу;
- розроблену авторську концепцію інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти;
- визначені організаційно-педагогічні умови інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті;
- створений діагностичний інструментарій для оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності педагогів природничо-гуманітарних дисциплін, який містить комплекс діагностичних методик, критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісний і особистісно-професійний), показники та рівні.

Відзначимо, що подана дисертація побудована на належній джерельній базі, яка представлена нормативними документами, фундаментальними науковими статтями вітчизняних та зарубіжних науковців, енциклопедичними та періодичними виданнями, в яких досліджувана проблема розглядається під кутом зору філософії, психології та педагогіки.

Структура дисертаційної роботи є виваженою та логічною.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у

розробленні та впровадженні в заклади вищої освіти авторської системи інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті, що містить: монографію «Науково-природнича підготовка педагогів у системі післядипломної освіти засобами інформаційно-технологічного забезпечення»; навчально-методичні посібники: «Навчально-методичний посібник для викладачів щодо організації дистанційної форми навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації»; «Web практикум з формування ІТ грамотності», «Науково-методичне забезпечення підвищення кваліфікації педагогів за дистанційною формою навчання», «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології у післядипломній освіті», «Науково-методичні аспекти дистанційного навчання в післядипломній педагогічній освіті. Забезпечення природничо-гуманітарного циклу науково-методичної системи формування професійних компетентностей зі сталого розвитку у викладачів на засадах концепції неперервної освіти впродовж життя»; методичні рекомендації: «Методичні рекомендації для слухачів дистанційної форми навчання системи післядипломної освіти», «Методичні рекомендації до підготовки, написання та захисту дипломних робіт для слухачів напряму перепідготовки 7.010103 Технологічна освіта», «Методичні рекомендації щодо підготовки, написання та захисту творчих робіт для слухачів курсів підвищення кваліфікації», «Знання і використання фахових методик викладання природничо-математичних дисциплін», «Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі», «Розвиток професійних компетентностей вчителів природничо-математичних дисциплін: впровадження сучасних технологій навчання»; електронні інформаційно-освітні ресурси «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті», «Знання і використання фахових методик викладання природничо-математичних дисциплін»; «Використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі», «Впровадження елементів STEM-освіти на уроках природничо-математичних дисциплін».

Оцінка змісту дисертації, її завершеність у цілому.

У першому розділі дисертації «Теоретичні засади інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти», здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення наукової проблеми інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти в умовах процесів глобальної інформатизації та цифровізації.

Заслугує на увагу здійснений контент-аналіз стану розробленості проблеми інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті. Дисертантка зазначає, що стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства випереджувальних знань в Україні полягають у обґрунтуванні, розробленні та прискоренні впровадження конкурентного інформаційно-технологічного забезпечення в усіх сферах суспільного життя, а особливо освіти, науки й інноватики, забезпеченні пролонгованої та комп'ютерно-інформаційної грамотності різних категорій населення здобувачів освіти. Авторка указує на наявність гальмівних чинників та перешкод системної уніфікації неперервної освіти, а саме – відсутність єдиних державних підходів до формування інформаційних мереж і баз даних, їх сумісності, доступності для педагогів і дослідників, недостатнє фінансування інформаційно-технологічного забезпечення закладів вищої освіти, надмірна заангажованість моніторингових систем акредитації і ліцензування без сформованих підходів до вимірності. На основі ґрунтовного аналізу літературних джерел грамотно наведено тлумачення понять «інформаційно-технологічне забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти», «природничо-гуманітарна підготовка педагогів у системі післядипломної освіти», «професійна компетентність педагогів природничо-гуманітарних дисциплін».

Заслугує на увагу представлене теоретичне обґрунтування структури професійної компетентності педагогів природничо-гуманітарних дисциплін, яка формується засобами інформаційно-технологічного забезпечення у післядипломній освіті.

У другому розділі «Концептуальні засади інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти» розроблено концепцію інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті, досліджено науково-методичний супровід підготовки педагогів спрямований на розроблення методики її організації засобами інформаційно-технологічного обслуговування, методик навчання природничо-гуманітарних дисциплін і сучасних наукових досліджень.

У цьому розділі авторкою також представлено складові інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті – методики реалізації міжнародної інформаційно-телекомунікаційної політики, систем автоматизованого контролю, інформаційно-комунікаційних технологій, академічних інформаційно-

методичних ресурси, засоби навчання та контролю успішності, відбору інваріантного й варіативного змісту інформатичних, природничих, гуманітарних дисциплін для навчання та дослідництва здобувачів освіти (слухачів) у післядипломній освіті. Дисертантка зазначає, що інформаційно-технологічне забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті актуалізує формування та розкриття академічного потенціалу науково-педагогічного персоналу закладів вищої освіти, стажування та підвищення кваліфікації. Дослідження базоване на принципах організації освітнього процесу, методологічних принципах, експертного оцінювання та практики.

У третьому розділі **«Обґрунтування організаційно-педагогічних умов інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті»** виявлено організаційно-педагогічні умови та теоретично обґрунтовано інформаційно-технологічне забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті, до яких віднесено застосування методології інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти.

Заслужують на увагу обґрунтування технології розроблення навчальних матеріалів, тестових завдань, створення та використання проектів, а саме: технологію розроблення ЕОР, його редагування через адміністративну панель програмної частини сайту Бекенд, редагування через інтерфейс програми. Доцільним, на нашу думку є аналіз технології розроблення дистанційних курсів, які стали підґрунтям для розроблення методики організації практичної діяльності педагогів.

У четвертому розділі **«Розроблення системи інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті»** розроблено систему інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті, яка складається з авторської концепції інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті, структурнофункціональної моделі системи інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті та навчально-методичного забезпечення.

На увагу привертає розроблена структурно-функціональна модель системи інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті. Авторка обґрунтовує, що концептуальне бачення структурно-функціональної моделі

узгоджено з соціальним замовленням на професійно компетентних педагогів природничогуманітарних дисциплін та їх професійного розвитку для забезпечення пролонгованої зайнятості. Результатом є сформована професійна компетентність педагогів природничогуманітарних дисциплін

У п'ятому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності системи інформаційно-технологічного забезпечення природничогуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті»** сплановано проведення експериментальної роботи. Дисертанткою не тільки виявлено, а і теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови інформаційно-технологічного забезпечення природничогуманітарної підготовки педагогів у післядипломній освіті, до яких віднесено: застосування методології інформаційно-технологічного забезпечення природничогуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти; створення сприятливого інформаційно-технологічного студентоцентрованого середовища формування професійної компетентності педагогів; забезпечення синергетики сфери післядипломної освіти, науки й інноватики з пролонгованою зайнятістю педагогів. В експерименті брало участь 528 педагогів, з них 265 у контрольній групі та 263 в експериментальній.

Розділ містить детальний аналіз результатів педагогічного експерименту, який засвідчив позитивну динаміку змін в експериментальних групах порівняно з контрольними. Отже, результати після проведеного експерименту є не випадковими, а їх достовірність підтверджена за допомогою методу перевірки статистичних гіпотез з використанням критерію Пірсона (χ^2).

Зауважимо, що всі кількісні результати дослідження статистично обчислені, їх достовірність не викликає сумніву. Результати проведеного педагогічного експерименту показали позитивну динаміку та засвідчують ефективність розробленої авторської моделі.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, оформлені додатки, які можуть бути використані теоретиками і практиками. Правильно оформлено список використаних джерел.

Таким чином, аналізуючи дисертаційне дослідження Кашиної Г. С. відзначимо, що в цілому воно характеризується логічністю викладу матеріалу. Матеріали дисертаційного дослідження належним чином структуровані, що відображено у змісті роботи.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 62 науково-методичних працях, серед них : 1 одноосібна

монографія, 7 статей у колективних монографіях, 10 статей у наукових фахових виданнях з педагогіки, 16 статей у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, серед них 1 стаття у виданнях, які включено до наукометричної бази Web of Science; 15 статей у збірниках матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій, 13 наукових праць додатково відображають результати дослідження.

У цілому дисертаційна робота Кашиної Ганни Сергіївни характеризується самостійністю наукового пошуку та достатнім рівнем теоретичного узагальнення, а достовірність одержаних результатів підтверджується аналізом великого обсягу літературних джерел, вдало підібраними та застосованими методами дослідження, репрезентативністю вибірки, математичним та статистичним перетворенням якісного та кількісного аналізу емпіричних даних, а також апробацією на конференціях різного рівня.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Структурна побудова та зміст автореферату ідентичні основним положенням дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації, що наведені в авторефераті дисертантки, належним чином розкриті й обґрунтовані в рукописі дисертації.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Кашиної Ганни Сергіївни, можна висловити деякі зауваження та побажання:

1. У параграфі 1.3. дисертаційного дослідження дисертантка описує елементи інформаційно-технологічного забезпечення в системі освіти засобами дистанційного навчання. Робота значно виграла б якщо доповнити такий опис педагогічним аналізом технологічних характеристик сучасних освітніх середовищ.

2. Варто було б показати порівняльну характеристику стандартів вищої освіти за галуззю знань, якій присвячено педагогічні розвідки розділу I «Теоретичні засади інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти», презентовані у додатках дисертації.

3. У параграфі 3.5. описано перелік модулів електронного курсу «Сучасні інформаційно-комунікаційні технології в освіті» та результатів навчання. Доцільним було б унаочнення елементів модулів та графічного моніторингу у додатках дисертації.

4. Варто надати методичні рекомендації для професорсько-викладацького складу закладів післядипломної освіти щодо практичного використання інформаційно-технологічного забезпечення під час дистанційного навчання.

5. У параграфі 5.2. доцільно було б описати технологію статистичної перевірки однорідності розподілу контингенту педагогів на контрольні та експериментальні групи.

Висловлені зауваження та побажання спрямовані на вдосконалення дисертаційної роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальні висновки й оцінка дисертації.

Відгук позитивний. Дисертаційне дослідження Кашиної Г.С. «Теоретико-методичні засади інформаційно-технологічного забезпечення природничо-гуманітарної підготовки педагогів у системі післядипломної освіти» незважаючи на вказані зауваження і побажання, дає підставу стверджувати, що робота має самостійний і завершений характер, характеризується ґрунтовним аналізом у методологічному й теоретичному аспектах. Отримані нові науково обґрунтовані результати доводять її теоретичну і практичну значущість.

Дисертація виконана на високому науково-професійному рівні, відповідає чинним вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами від 19.08.2015 року, Постанова Кабінету Міністрів України № 656), а її автор – Г.С. Кашина – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри електроенергетики,
електротехніки та електромеханіки
Миколаївського національного
аграрного університету

І. В. Бацуровська

Підпис засвідчую

начальник відділу
кадрів Л.В. Машкіна